

УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР ЮВІЛЕЙНИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ

СІЧЕНЬ

- 1.01.1880р.** – 125 р. з дня виходу першого номеру газети „Діло” у Львові (редактор Володимир Барвінський).
- 1.01.1880р.** – 125 р. з дня виходу часопису „Батьківщина” у Львові (редактор Юліан Романчик).
- 5.01.1880 р.** – 125 р. з дня народження Верховинця (Костів) Василя Миколайовича, композитора, фольклориста, хореографа, педагога, автора багатьох пісень, обробок, фольклорних зразків. Педагогічна діяльність пов'язана з Музично-драматичним інститутом ім. М.Лисенка, Харківським музично-драматичним інститутом, Полтавським інститутом народної освіти і соціального виховання; автор посібника „Теорія українського народного танцю”. Репресований у 1938 р. Пом. 11.04.1938 р.
- 5-11.01.1925 р.** – 80 р. з часу проведення I Всеукраїнського з'їзду вчителів.
- 11.01.1960 р.** – 45 р. з дня смерті Рубінштейна Сергія Леонідовича (нар. 18.06.1889 р., Одеса) – російського психолога, члена-кореспондента АН СРСР (з 1943 р.), академіка АПН РРФСР (з 1945 р.). Закінчив Новоросійський (Одеський) університет (1913 р.). З 1919 р. – доцент кафедри філософії і психології Одеського університету, з 1932 р. по 1942 р. – завідувач кафедри психології Ленінградського педінституту імені Герцена, з 1942 р. по 1950 р. – завідувач кафедри психології Московського університету, з 1942 р. по 1945 р. – директор Інституту психології в Москві, з 1945 р. – завідувач сектору психології Інституту філософії АН СРСР. Досліджував філософські та методологічні проблеми психології, вивчав походження психіки, сприймання, пам'ять, мовлення, мислення.
- 11-19.01.1925р.** – 80 р. з часу проведення Першого Всесоюзного з'їзду вчителів. На з'їзді відбулося обговорення основних завдань „великого походу на село”.
- 20.01.1895 р.** – 110 р. з дня смерті Партицького Омеляна Йосиповича, мовознавця, етнографа, історика та педагога. У 1871-1895 рр. – професор української мови в учительській семінарії у Львові, склав ряд підручників з української мови та літератури для народних шкіл, брав активну участь у діяльності товариства „Просвіта”, редагував „Газету шкільну”, переклав „Слово о полку Ігоревім”. Нар. у 1840 р.
- 25.01.1910 р.** – 95 р. з дня смерті Ничипоренка Івана Івановича (нар. 8.10.1842 р., Межгір'я Київської обл.) – українського педагога і освітнього діяча. З 1865 р. до 1879 р. викладав історію й географію

в гімназіях Полтави, Немирова, Муром. У 1879-1890 рр. був директором Колегії Павла Галагана в Києві. Багато уваги приділяв активізації методів навчання, самостійній роботі учнів.

27.01.1790 р. – 215 р. з дня народження Гулака-Артемівського Петра Петровича, поета, педагога, з 1825 р. – професора, у 1841-1849 рр. – ректора Харківського університету. Пом. 13.10.1865р.

27.01.1860 р. – 145 р. з дня виходу у Петербурзі друком „Кобзаря” Т.Шевченка.

27.01.1995р. – 10 р. з дня ухвали Верховною Радою України Закону про бібліотеки і бібліотечну справу.

29(17).01.1805 р. – 200 р. з дня Відкриття університету в Харкові. Це перший університет на українських землях, що входили до складу Російської імперії, заснований за ініціативою відомого вченого і громадського діяча В.Каразіна.

31.01.1940 р. – 65 р. з дня смерті Мамонтова Якова Андрійовича (нар. 4.11.1888 р., хутір Стрілиця, тепер с.Шапошникове Сумської обл.) – українського письменника, історика і теоретика театру, педагога, прихильника методу естетичного виховання. З 1920 р. працював у Харківському інституті народної освіти, на Харківських педагогічних курсах імені Г.Сковороди; з 1926 р. – в Українському НДІ педагогіки. Досліджував проблеми педагогічної творчості, здійснив спробу наукової класифікації всіх відомих на той час педагогічних ідей і напрямів вітчизняної і зарубіжної педагогіки.

ЛЮТИЙ

2.02.1765 р. – 240 р. з дня народження Осиповського Тимофія Федоровича, математика, педагога. Брав активну участь у створенні Харківського університету, з 1805 р. – професор, у 1813-1820 рр. – ректор цього університету, автор тритомного посібника „Курсу математики”. Пом. 24.06.1832 р.

2.02.1845 р. – 160 р. з дня народження Пулюя Івана, фізика і електротехніка, ученого-винахідника, громадського діяча. У 1873-1875 рр. працював викладачем кафедри фізики, математики і механіки Військово-морської академії у Фіуме (тепер Рієка, Хорватія), доктор філософії з 1877 р., приват-доцент Віденського університету, професор експериментальної фізики у Празькому політехнічному інституті, автор понад 50 наукових праць, написаних українською, німецькою та англійською мовами, добре знав стародавні мови. Спільно з П.Кулішем та І.Нечуєм-Левицьким працював над перекладом Псалтиря і Євангелія. У 1871р. Пулюй у Відні вперше опублікував молитовник українською мовою. Пом. 31.01.1918 р.

4.02.1885р. – 120 р. з дня народження Балея (Baley) Степана (Стефана, Максима) Володимировича, українського і польського психолога, доктора філософських наук з 1907 р., доктора медицини з 1911 р. З 1928 р. і до кінця життя завідував кафедрою педагогічної психології Варшавського університету. Автор „Нарису психології” (1922 р.) –

першого українського підручника з психології в Галичині. Дві праці присвятив психології творчості Т.Г.Шевченка. Пом. 13.09.1952 р.

5.02.1940 р. – 65 р. з дня смерті Русової Софії Федорівни (нар. 18.02.1856р., с.Олешня Чернігівської обл.) – культурно-освітницької діячки і педагога. Після закінчення гімназії у Києві (1841 р.) працювала в освітніх і виховних закладах. Автор шкільних підручників, досліджень з педагогіки. Працювала в секретаріаті Центральної Ради. В 1921 р. емігрувала за кордон.

11.02.1670 р. – 335 р. з дня народження Величка Самійла, козацько-старшинського літописця. Навчався у Києво-Могилянській колегії, де оволодів латинською, німецькою та польською мовами. Служив канцеляристом. У 1708 р. звільнився зі служби, оселився в селі Жуках (біля Диканьки) на Полтавщині, де займався учительською працею та укладанням літопису. Величко є автором першого систематичного викладу історії української козацької держави. Пом. після 1728р.

14.02.1885 р. – 120 р. з дня смерті Левицького Миколи Феодосійовича (нар. 8.06.1819 р., Чернігівщина) – українського педагога. Закінчив Київську духовну семінарію (1841 р.). З 1846 р. вчителював у школах Київщини, Чернігівщини, з 1858 р. – в училищах і гімназіях Києва. Працював над удосконаленням змісту й методики початкового навчання. Висунув ідею нової початкової школи, здатної розвивати розум дитини, будити прагнення до корисної діяльності, здійснювати фізичне, естетичне й моральне виховання. Опублікував низку науково-методичних та інших педагогічних статей.

19.02. 1885 р. – 120 р. з дня смерті Желехівського Євгена Ієронімовича – українського лексикографа, фольклориста і педагога. Закінчив Львівський університет (1869 р.). Викладав філологічні дисципліни в українських гімназіях у Перемишлі й Станіславі. Автор „Малорусько-німецького словаря”.

21.02.1855р. – 150 р. з дня народження Лубенця Тимофія Григоровича, педагога і діяча народної освіти. У 1883-1889 рр. – викладач Першої київської гімназії, з 1899 р. – інспектор народних училищ при управлінні Київського навчального округу, потім – директор народних училищ Київської губернії. Під псевдонімом Т.Норець видав у Львові свій буквар українською мовою. Пом. 14.04.1936 р.

26.02.1840 р. – 165 р. з дня народження Шведова Федора Никифоровича, фізика-хіміка і методиста. Працював у Новоросійському університеті в Одесі (з 1870 р. – професор, у 1895–1903 рр. – ректор). У 1894 р. видав першу в Україні книгу з методики фізики. Пом. 25.12.1905 р.

БЕРЕЗЕНЬ

7.03.1940 р. – 65 р. з дня народження Ступарика Богдана Михайловича, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН

України з 1997 р. Досліджував проблеми історії розвитку освіти в Західній Україні. З 1995 р. завідував кафедрою Прикарпатського університету.

- 9.03.1880 р.** – 125 р. з дня народження Василя Сімовича (псевдонім – Василь Верниволя), ученого-мовознавця, публіциста, редактора, видавця, перекладача, організатора освіти та просвітницького руху на західноукраїнських землях, активного громадсько-політичного діяча. Пом. 13.03.1944р.
- 10.03.1955 р.** – 50 р. з дня смерті Жураковського Геннадія Євгеновича (нар. 4.09.1894 р., м.Москва) – українського і російського педагога, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН Росії (з 1945 р.). З 1917 р. викладав гуманітарні предмети в середній школі, з 1922 р. вів педагогічну і науково-дослідну роботу у вузах Києва, з 1933 р. – Москви. Розробляв головним чином питання історії педагогіки античності, середньовіччя й епохи Відродження, а також питання гімназичної освіти в Полтаві, виникнення недільних шкіл у Києві тощо. Склав наочні посібники з історії педагогіки.
- 11.03.1845 р.** – 160 р. з дня народження Єрмакова Василя Петровича, математика, професора Київського університету з 1877 р., Київського політехнічного інституту з 1899 р. Видавав „Журнал елементарної математики” (1884-1886 рр.). Пом. 16.03.1922 р.
- 13.03.1840 р.** – 165 р. з дня одержання дозволу на видання альманаху „Ластівка” Євгена Гребінки (надрукований у 1841 р.).
- 19.03.1895 р.** – 110 р. з дня народження Рильського Максима Тадейовича, поета, перекладача, культурно-громадського діяча, академіка АН України з 1943 р. До осені 1923 р. працював у селі Романівці, де завідував школою, у 1923-1929 рр. викладав українську мову і літературу в школах Києва, з 1929 р. перейшов на літературну роботу. Пом. 24.07.1964 р.
- 23.03.1570 р.** – 435 р. з дня видання Іваном Федоровим „Псалтиря з Часословом” у Заблудові.
- 23.03.1920 р.** – 85 р. з дня проведення Всеукраїнської наради з питань освіти.
- 28.03.1845 р.** – 160 р. з дня народження Андрієвського Олексія Олександровича, педагога, історика, літератора і публіциста. Закінчив Київський університет. Працював учителем у гімназіях Катеринослава, Одеси, Києва, Тули. З 1896 р. і до кінця життя – директор сирітського будинку в Одесі, один з ініціаторів створення „Київського товариства сприяння початковій освіті”. Пом. 22.07.1902 р.
- 30.03.1865 р.** – 140 р. з дня смерті Духновича Олександра Васильовича (нар. 24.04.1803 р., с.Тополя на Пряшівщині, тепер Словаччина) – українського письменника, культурного діяча, педагога. Закінчив Ужгородську гімназію (1821 р.) і богословську семінарію (1827 р.). Написав буквар „Книжица читальная для начинающих” (1847 р.), підручник з географії „Краткий землепис для молодых русинів”

(1851 р.), посібник з історії, посібник для вчителів „Народная педагогия в пользу училищ и учителей сельских” (1857 р.). Він виступав за створення початкової школи в кожному селі, за освіту рідною мовою. Метою виховання Духнович вважав формування моральної особистості, здатної виконати обов’язки громадянина й патріота. Суть виховання (духовного, фізичного і трудового) вбачав у реалізації принципу природовідповідності, який розглядався ним як розвиток позитивних природних задатків з урахуванням вікових особливостей дітей.

КВІТЕНЬ

- 11.04.1880 р.** – 125 р. з дня народження Ряппо Яна Петровича, педагога і діяча народної освіти. У 1921-1928 рр. – заступник наркома освіти УРСР, головний редактор педагогічного журналу „Шлях освіти” (1922-1928 рр.), автор праць з історії педагогіки, організації народної освіти. Пом. 14.04.1958 р.
- 12.04.1840 р.** – 165 р. з дня народження Петрова Миколи Івановича, професора Київської духовної академії з 1871 р., члена-кореспондента Петербурзької Академії наук, академіка АН УРСР з 1918 р. Майже шістдесят років науково-педагогічного і творчого життя поклав на вівтар України, досліджуючи давню і нову українську літературу та культуру, історію, археографію, етнографію, славістику, бібліографію, образотворче мистецтво, фольклор, іконографію, нумізматику, храмобудівництво. Росіянин за походженням завжди виступав захисником української мови. Пом. 1921 р.
- 15.04.1885 р.** – 120 р. з дня народження Даденкова Миколи Федоровича, педагога, освітнього діяча. У 1910-1919 рр. – учителював, у 1919-1927 рр. – викладав педагогіку у Фребелівському жіночому педагогічному інституті. В 1927-1944 рр. – професор Дніпропетровського, Ніжинського, Київського, Кутаїського педінститутів. З 1944 р. очолював відділ історії педагогіки в Науково-дослідному інституті педагогіки України й кафедри педагогіки Київського педагогічного інституту. Автор праць з історії педагогіки й естетичного виховання. Пом. 19.01.1955 р.
- 15.04.1950 р.** – 55 р. з дня заснування Української Вільної Академії Наук (УВАН) у США.
- 26.04.1840 р.** – 165 р. з дня першого видання „Кобзаря” Т.Шевченка у Петербурзі.
- 26.04.1890 р.** – 115 р. з дня народження Зерова Миколи, поета, літературознавця, перекладача. З 1923 р. – професор української літератури Київського інституту народної освіти. 3.11.1937 р. розстріляний на Соловках.
- 27.04.1885 р.** – 120 р. з дня народження Пастернака Степана Пилиповича, першого керівника Всенародної бібліотеки України (ВБУ), нині – Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського НАН України. Був

обраний на цю посаду у березні 1923 р. Очолював секцію з історії освіти в Україні при педагогічній комісії в УАН. У 1920 р. вийшла книга Пастернака „Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917-1919 рр.” 18.10.1929 р. заарештований і звинувачений у приналежності до контрреволюційної організації „Братство української державності” та „Спілки визволення України”. У травні 1930 р. справу закрили. 30 грудня 1937 р. знову заарештовано. Розстріляно 19.01.1938 р. Кілька десятиліть ім'я С.Пастернака знаходилося під заборотою.

28.04.1865 р. – 140 р. з дня народження Івасюка Миколи Івановича, живописця. Створив першу художню школу в Чернівцях (1899-1908 рр.). Пом. 25.11.1937 р. (за іншими даними – 1935 р.).

ТРАВЕНЬ

1.05.1865 р. – 140 р. з дня створення рисувальної школи при Одеському товаристві образотворчих мистецтв, з 1899 р. школа переведена у відомство Петербурзької Академії мистецтв.

12.05.1875 р. – 130 р. з дня народження Чепіги-Зеленкевича Якова Феофановича, педагога і освітнього діяча, автора праць з проблем морального і трудового виховання, методичних посібників і підручників з української мови й арифметики для початкової школи. Пом. 22.08.1938 р.

13.05.1865 р. – 140 р. з дня відкриття в Одесі на базі Рішельєвського ліцею третього в Україні університету – Новоросійського.

15.05.1845 р. – 160 р. з дня народження Мечникова Іллі Ілліча, біолога, одного з основоположників ембріології, порівняльної патології, імунології і мікробіології, педагога. З 1867 р. – доцент, а з 1870 р. – професор зоології та порівняльної анатомії Новоросійського університету в Одесі, лауреат Нобелівської премії. Пом. 15.07.1916р.

18.05. – Міжнародний день музеїв.

24.05.1860 р. – 145 р. з дня смерті Левицького Йосипа, письменника, педагога, культурного діяча. Викладав церковнослов'янську мову в Перемишльській семінарії, автор підручників для початкової школи – букваря, арифметики тощо. Нар. 1801 р.

27.05.1870 р. – 135 р. з дня народження Охримовича Володимира, громадсько-політичного діяча, ученого, журналіста, дійсного члена Наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка з 1899 р., члена-кореспондента Петербурзької АН. У 1889-1893 рр. викладав право у Львівському університеті, з 1897 р. – доктор цього університету, в 1921-1925 рр. – професор Українського (таємного) Університету у Львові, декан юридичного факультету, був віце-президентом НТШ, автор праць з питань етнографії, статистики. Пом. 6.11.1931 р.

28.05.1850 р. – 155 р. з дня народження Щербини Володимира Івановича, історика, архівіста, краєзнавця, педагога. Один з найвидатніших істориків Києва. Пом. 1936 р.

31(24).05.1125 р. – 885 р. з дня смерті князя Володимира Мономаха, видатного державного і політичного діяча Київської Русі, великого князя Київського, високоосвіченої людина. Автор уміщеного в Лаврентіївському літописі „Повчання”, адресованого його дітям і чернігівському князю Олегу Святославовичу. Нар. 1053 р.

31.05.1865 р. – 140 р. з дня народження Старицької Марії Михайлівни, драматичної актриси, режисера, видатного педагога, організатора театральної освіти в Україні. Пом. 20.12.1930 р.

ЧЕРВЕНЬ

4.06.1870р. – 135 р. з дня народження Бречкевича Митрофана Васильовича, історика-славіста. З 1906 р. – приват-доцент, потім професор Юріївського і Казанського університетів та інших вищих навчальних закладів. Автор праць з середньовічної історії західних слов'ян. З 1948 р. заслужений діяч науки УРСР. Пом. 26.08.1963 р.

6.06.1855 р. – 150 р. з дня народження Білоконського Івана Петровича, діяча освіти, літератора. Працював народним учителем, був членом „Харківського товариства грамотності”. Пом. 7.02.1931 р.

26.06.1810 р. – 195 р. з дня народження Тарновського Василя Васильовича, громадського і культурно-освітнього діяча. Закінчив Московський університет. Листувався з Т.Шевченком. Брав участь у підготовці селянської реформи. У 1860 р. входив до складу редакційної комісії у Петербурзі, що готувала проект реформи. Пом. 16.12.1866 р.

28.06.1910 р. – 95 р. з дня проголошення Митрополитом А.Шептицьким уперше промови українською мовою в австрійському парламенті.

29.06.1865 р. – 140 р. з дня народження Щепкіна Петра Васильовича, педагога. З 1890 р. – учитель II Липецької двокомплектної школи. Багато уваги приділяв розвитку дитячої творчості, патріотичному й інтернаціональному вихованню дітей. Пом. 10.01.1941 р.